

Asia: VN/31908/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (sairaalat)

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit leikkaustoimintaa koskevista muutosehdotuksista (terveydenhuoltolaki 45 §)

Lääkäripalveluyritykset ry (LPY) kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Taustaa

Vuonna 2005 säädetty erikoissairaanhoidon hoitotakuuaika on Suomessa pidempi kuin monessa verrokkimaassa eli kuusi kuukautta (180 vuorokautta). Siitä huolimatta julkisen sektorin palveluiden saatavuudesta vastaavilla tahoilla, nykyisin hyvinvointialueilla, on ollut suuria haasteita hoidon toteuttamisessa lakisääteisen määräajan puitteissa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tuoreimman tilaston mukaan erikoissairaanhoidon kiireetöntä hoitoa odottavien kokonaismäärä on laskenut vuoden alusta noin 10 000 potilaalla. Huhtikuun lopussa hoitajonoihin oli edelleen noin 162 000 potilasta.

Terveydenhuoltolaissa säädettyä kuuden kuukauden hoitotakuuaikaa kauemmin odottaneiden määrä pieneni vastaavana aikana noin 2 000 potilaalla. Laittoman pitkiin hoitajonoihin jäi kuitenkin edelleen 27 000 potilasta.

Alkuvuoden aikana toteutuneella vauhdilla erikoissairaanhoidon ”laittomien hoitajonojen” purkaminen kestäisi hyvinvointialueilla noin viisi vuotta.

Valvira huomautti maaliskuussa hyvinvointialueita ylipitkistä hoitojonoista ja velvoitti ne korjaamaan tilanteen viimeistään 31.3.2025 mennessä.

LPY on esittänyt lukuisia kertoja sairaanhoitopiireille ennen vuotta 2023 ja hyvinvointialueille sen jälkeen, että ne käynnistäisivät hoitojonojen purkamishankkeita, joissa hyödynnettäisiin yksityisellä sektorilla tarjolla olevia resursseja. Ostopalveluiden ja palveluseteleiden käytön lisääminen olisivat hyviä keinoja hoidon saatavuuden parantamiseksi.

Terveys- ja hyvinvointialueiden keskeisten palveluiden keskittäminen ja myöhemmin terveydenhuoltolain kirjaus anestesias- ja tehtävien toimenpiteiden keskittämisestä yhteispäivystyksiköihin on rajoittanut huomattavasti hyvinvointialueiden mahdollisuuksia hankkia erikoissairaanhoidon palveluita yksityisiltä toimijoilta.

Kommentit leikkaustoimintaa koskevasta muutosesityksestä

Lausunnolla olevassa terveydenhuoltolain muutosesityksessä (45 §) lievennetään voimassa olevan lain mukaista erikoissairaanhoidon hankintakieltoa. Esityksen mukaan hyvinvointialueet voivat jatkossa toteuttaa ja hankkia kevytanestesiassa tehtäviä päiväkirurgisia ja lyhytjälkiseurantaa vaativia leikkauksia myös toimipisteistä, jotka eivät toimi päivystävinä sairaaloina. Lakiluonnoksessa esitetään lisäksi, että hyvinvointialueet voivat ostaa vaativampia päiväkirurgisia ja lyhytjälkihoitoisia leikkauksia vain niistä yksityisistä toimipisteistä, jotka sijaitsevat päivystävien sairaaloiden kampuksella.

LPY:n mielestä esitetty hankintakiellon lievennys on oikean suuntainen, mutta riittämätön erikoissairaanhoidon palveluiden saatavuuden parantamiseksi ja hoitotakuuaikojen saavuttamiseksi. Huomattavalle osalle erikoissairaanhoitoa odottavista potilaista ei voida edelleenkään hankkia hoitoa yksityisiltä toimijoilta ja siten purkaa ylipitkiksi muodostuneita hoitojonoja.

Yhdistys esittää, että terveydenhuoltolain muutosesitykseen sisällytetään hyvinvointialueille mahdollisuus ostaa myös leikkaussaliosuhteita vaativia päiväkirurgisia ja lyhytjälkihoitoisia toimenpiteitä kaikilta yksityisiltä palveluntuottajilta, joilla on edellytykset tuottaa kyseisiä palveluita laadukkaasti. Lisäksi esitämme, että lain 45 pykälään tai ainakin sen perusteluihin kirjataan mahdollisimman tyhjentävä esimerkkiluettelo toimenpiteistä, joiden hankkiminen yksityisiltä toimijoilta olisi mahdollista. Tarpeen vaatiessa kyseistä listausta voidaan täydentää lakiesitykseen sisältyvällä asetuksenantovaltuudella.

Päiväkirurgisia leikkauksia voidaan toteuttaa potilasturvallisesti

Lausuntomateriaalissa perustellaan aivan oikein leikkausten hankintakiellon lieventämistä eli terveydenhuoltolain 45 pykälän 4 momenttiin tehtäviä muutoksia lääketieteen kehityksellä. Kyseisen

momentin mukaisista leikkauksista ja toimenpiteistä säädettäisiin myöhemmin asetuksella. Tällaisia toimenpiteitä voisivat esityksen mukaan olla tietyt yleiskirurgian volyymituotteet kuten tyrä- ja suonikohjuleikkaukset, urologiset toimenpiteet, tietyt murtumat, joiden leikkausta voi odottaa kotona, sekä kaihikirurgia.

LPY:n mielestä lääketieteen kehitys mahdollistaa jo nyt esitettyä vaativampien leikkausten ja toimenpiteiden (esimerkiksi tekonivelkirurgian) toteuttamisen potilasturvallisesti toimipisteissä, joissa ei ole ympärivuorokautista leikkaussalivalmiutta. On muistettava, että hyvinvointialueen tehdessä hankintoja ja myöntäessä palveluseteleitä erikoissairaanhoidon palveluihin kyseessä ovat riskiarvion pohjalta valikoidut potilaat.

Yhdistys katsoo, että ylipitkät erikoissairaanhoidon hoitojonot muodostavat suuremman potilasturvallisuusriskin kuin päiväkirurgisten ja lyhytjälkiseuranteisten toimenpiteiden toteuttaminen riskiarvion perusteella valikoiduille potilaille asianmukaisen toimiluvan omaavissa yksityisissä sairaaloissa.

Lakiesitys aiheuttaa kilpailuvääristymiä

Lausuntomateriaaliin sisältyy erikoinen esitys, jonka mukaan hyvinvointialueet voivat yksityiseltä sektorilta eräitä vaativampia päiväkirurgisia leikkauksia (esimerkiksi tekonivel- ja syöpäleikkauksia) hankkiessaan hyödyntää vain päivystävien sairaaloiden kampusalueella sijaitsevia yksityisiä yrityksiä. Käytännössä nämä kaikki yhtiöt ovat hyvinvointialueiden itsensä omistamia.

LPY:n mielestä julkisen sektorin omistamien yhtiöiden suosiminen ei ole perusteltua ja tarkoituksenmukaista. Se on huonoa elinkeinopolitiikkaa sekä kilpailu- ja hankintalainsäädännön hengen ja tavoitteiden vastaista.

Yhdistyksen näkemyksen mukaan ympärivuorokautisesti päivystävien sairaaloiden kampuksilla sijaitsevien julkisomisteisten yhtiöiden kapasiteetti ei riitä hyvinvointialueiden kysynnän tyydyttämiseen ilman mittavia lisäinvestointeja. Tällöin hyvinvointialueiden hoitojonojen purkamisesta tulee kallista ja soten tavoitteiden saavuttamisesta entistäkin haastavampaa.

Vaikutusarvioinnissa puutteita

Hallituksen esityksen vaikutusarvioinnissa tarkastellaan laveasti sairaaloiden volyymejä, muun muassa asiakas- ja leikkausmääriä. Vaikutusarvioissa jää melko vähälle huomiolle esitysten välilliset vaikutukset kuten potilaiden matkakustannusten lisääntyminen, mahdolliset ja jopa todennäköiset

uusinvestointitarpeet päivystäviin sairaaloihin, hoitojen viivästyminen keskussairaaloiden ja päivystysten toiminnan ruuhkautuessa.

Vaikutusarvioinnissa ei vertailla sairaaloiden tuottavuutta ja laatua, esim. päiväkirurgisten leikkausten osalta. Vaikutusarvioinnissa ei myöskään tarkastella riittävällä tarkkuudella keskittämisen vaikutuksia palveluntuottajien kannustimiin ja kilpailuun. Mikäli kilpailu vähenee esitettyjen lakimuutosten seurauksena, heikkenevät palveluntuottajien kannusteet toiminnan kehittämiseen ja tehostamiseen.

Hyvinvointialueille annettava mahdollisuus onnistua

Sote-uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen on nyt pitkälti hyvinvointialueiden vastuulla. Niiden mahdollisuuksia organisoida oma toimintansa ja hyödyntää ulkopuolisia palveluntuottajia järjestämisvastuunsa toteuttamisessa ei saa lainsäädännöllä tarpeettomasti rajoittaa.

Olosuhteet ja haasteet hyvinvointialueilla poikkeavat toisistaan ja niissä tapahtuu muutoksia ajan myötä. Ei ole perusteltua, että valtiolta lainsäädännöllä heikentää hyvinvointialueiden toimintaedellytyksiä ja mahdollisuuksia saavuttaa sote-uudistuksen tavoitteet.

Kommentit kiireellisen hoidon tarpeen arviota ja kiirevastaanottotoimintaa koskevista säännösehdoista (terveydenhuoltolain 50 §:n 1 ja 2 momentti)

-

Kommentit monierikoisalaisen ympärivuorokautisen päivystyksen keskittämistä koskevista säännösehdoista (terveydenhuoltolain 50 §:n 3-5 momentit ja voimaantulon 59 §:n kumoaminen)

-

Kommentit ympärivuorokautista perusterveydenhuollon tai akuuttilääketieteen päivystystä koskevista sääntelyehdoista (terveydenhuoltolain 51 §:n 6 momentti)

-

Mahdolliset muut hallituksen esitystä koskevat kommentit

-

Kommentit muista säädösmuutosehdoista

-

Kommentit esityksen vaikutusarvioista

lausunnolla olevan esityksen vaikutusarvioinnissa tarkastellaan laveasti sairaaloiden volyymejä, muun muassa asiakas- ja leikkauskausmääriä. Vaikutusarvioissa jää melko vähälle huomiolle välilliset vaikutukset kuten potilaiden matkakustannusten lisääntyminen, mahdolliset / todennäköiset uusinvestointitarpeet päivystäviin sairaaloihin, hoitojen viivästyminen keskussairaaloiden ja päivystysten toiminnan ruuhkautuessa.

Vaikutusarvioinnissa ei vertailla sairaaloiden tuottavuutta ja laatua, esim. päiväkirurgisten leikkausten osalta.

Vaikutusarvioinnissa ei myöskään tarkastella riittävällä tarkkuudella keskittämisen vaikutuksia palveluntuottajien kannustimiin ja kilpailuun. Mikäli kilpailu vähenee esitettyjen lakimuutosten seurauksena, heikenevät palveluntuottajien kannusteet toiminnan kehittämiseen ja tehostamiseen.

Tiivistelmä annettavan lausunnon sisällöstä

Tiivistelmä Lääkäripalveluyritykset ry:n (LPY) lausunnosta / terveydenhuoltolain muutosesitys

Lääkäripalveluyritykset ry:n (LPY) mielestä terveydenhuoltolain 45 pykälään muutos, joka mahdollistaa hyvinvointialueille ns. kevyt anestesiassa tehtävien toimenpiteiden hankkimisen yksityisiltä palveluntuottajilta, on oikean suuntainen ja parannus nykyiseen tilanteeseen. Se ei kuitenkaan mahdollista erikoissairaanhoidon hoitojonojen ja ruuhkahuippujen purkamista riittävän nopeasti.

Esitetty leikkaussaliolosuhteita vaativien päiväkirurgisten toimenpiteiden kategorinen keskittäminen päivystäviin sairaaloihin tai niiden kampuksella sijaitseviin toimipisteisiin ei tue sote-uudistuksen tavoitteita palveluiden saatavuuden parantamisesta.

Lääketieteen kehitys mahdollistaa esitettyä vaativampien leikkausten ja toimenpiteiden (esimerkiksi tekonivelkirurgian) toteuttamisen potilasturvallisesti myös toimipisteissä, joissa ei ole ympärivuorokautista leikkaussalivalmiutta.

LPY muistuttaa, että hyvinvointialueen tehdessä hankintoja ja myöntäessä palveluseleitä erikoissairaanhoidon palveluihin kyseessä ovat aina riskiarvion pohjalta valikoidut potilaat.

Sote-uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen on nyt pitkälti hyvinvointialueiden vastuulla. Olosuhteet ja haasteet hyvinvointialueilla poikkeavat toisistaan ja niissä tapahtuu muutoksia ajan

myötä. Ei ole perusteltua, että valtiolta lainsäädännöllä heikentää hyvinvointialueiden toimintaedellytyksiä ja mahdollisuuksia saavuttaa sote-uudistuksen tavoitteet.

LPY:n mielestä hyvinvointialueiden mahdollisuuksia organisoida oma toimintansa ja hyödyntää ulkopuolisia palveluntuottajia järjestämisvastuunsa toteuttamisessa ei saa lainsäädännöllä tarpeettomasti rajoittaa.

Lausunnolla olevaan lakiesitykseen sisältyvä julkisomisteisten yhtiöiden suosiminen ei ole perusteltua ja tarkoituksenmukaista. Se on huonoa elinkeinopolitiikkaa sekä räikeästi kilpailu- ja hankintalainsäädännön hengen ja tavoitteiden vastaista.

Vaikutusarvioinnissa ei vertailla sairaaloiden tuottavuutta ja laatua, esim. päiväkirurgisten leikkausten osalta. Vaikutusarvioinnissa ei myöskään tarkastella riittävällä tarkkuudella keskittämisen vaikutuksia palveluntuottajien kannustimiin ja kilpailuun. Mikäli kilpailu vähenee esitettyjen lakimuutosten seurauksena, heikkenevät palveluntuottajien kannusteet toiminnan kehittämiseen ja tehostamiseen.

LPY esittää, että terveydenhuoltolakiin (esim. 45 pykälään ja sen perusteluihin) kirjataan selkeästi hyvinvointialueille mahdollisuus ostaa myös leikkaussaliolosuhteita vaativia päiväkirurgisia ja lyhytjälkihoitoisia toimenpiteitä kaikilta yksityisiltä palveluntuottajilta, joilla on edellytykset tuottaa kyseisiä palveluita laadukkaasti. Lisäksi esitämme, että lakiin tai ainakin sen perusteluihin kirjataan mahdollisimman tyhjentävä esimerkkiluettelo toimenpiteistä, joiden hankkiminen yksityisiltä toimijoilta on mahdollista ja millä edellytyksillä. Tarpeen vaatiessa kyseistä listausta voidaan täydentää lausunnolla olevaan lakiesitykseen sisältyvällä asetuksenantovaltuudella.

Kommentit sosiaalipäivystystä koskevasta erillisestä muistiosta

-

Partanen Ismo
Lääkäripalveluyritykset ry